

Dissertatio medica inauguralis de dysenteria / [Isaak Meister].

Contributors

Meister, Isaak, active 1687.
Universität Basel.

Publication/Creation

Basileae : Typis Jacobi Bertschii, [1687]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/akjpex8u>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS

De

DYSENTERIA

Quam

Auxiliante

SUMMO NUMINE

CONSENSU ET DECRETO

*Amplissima, Nobilissima, & Gratosissima
Facultatis Medicæ*

In

Illustri & Perantiqua Rauracorum
Academia

Pro

Summis in Medicina Honori-
bus & Privilegiis Doctoralibus
ritè consequendis

Publicæ Philiatrornum Disquisitioni submittit

ISAACVS MAISTERVS

Scaphus. Helvet.

Ad diem 15 Februar, Anno M.DC.LXXXVII.

BASILEÆ
TYPIS JACOBI BERTSCHII.

*Viris Nobilissimis, Excellentissimis,
Experientissimis*

IOH. IACOBO WEPFERO

Med. Doct. Varior. S. R. I. Princip. & Reip.
Patr. Archiatro Celeberrimo.

HENRICO SCRETÆ

à Schottnau & Zavorziz, Med. Doct.

IOH. CONRADO PEYERO

Med. Doct.

Mecœnatibus, Fautoribus, Affini, Præceptoribus
ac Studiorum meorum Promotoribus omni
honoris & amoris cultu perpetim
devenerandis.

*Leviusculas hasce pagellas in grati animi τεκμήριον
qua decet animi submissione, dicat ac consecrat, seq;
prætereà humiliter commendat*

AUCTOR:

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAUGURALIS

de

DYSENTERIA.

1. §.

DYSENTERIAM gravissimum affectum esse constat omnibus. Neque enim atrocissimos tantum inurit dolores, sed plerumque etiam malignitatem habet conjunctam, ac nisi mature succuratur, vitæ affert exitium. Quod pensitantes, & quam fre-

quentes omni hominum ætati struat insidias experti, succinctam ejus tractationem publicæ disputationis loco suscepimus. Ubi si quid eruditorum voto minùs respondeat, quippe rudi tantum Minerva rem adumbratam justam in juventute mea ac tenuitate ingenii excusationem fore confido. §. Nomen au-

tem priùs examinandum, quam ipsam rei tractationem aggrediamur. DYSENTERIA ergò Græcanicæ vox est originis, ex *δυσ* & *εντερων* composita, Latini Græcæ vocis significationem imitantes *intestinorum difficultatem* dixerunt, Germani verò cum cruenta ac purulenta simul dejiciuntur *die rothe Ruhr*/ cum mucosa tantum *die weisse Ruhr* appellant. Nostratium vulgo vocatur *der rothe Schaden*, Mucosa

illa dejectio, quam multi quid sit, & unde ortum habeat, ignorârunt, nihil aliud est, nisi mucosæ intestinorum tunicæ unâ cum glandulis à *Nobilissimo ac Excellentissimo D. Joh. Conrado Peyero, fideli Præceptore meo* descriptis abrasæ excretio. Non tamen confundi debet *fluxus cæliacus* ac *lienteria* cum *dysenteria* mucosas dejectiones exhibente: *fluxus* enim *cæliacus* ab obstructis lactibus, aut eorundem osculis ab exulceratione intestinorum prægressa coalitis ortum ducit, in quo chylus cum magmate excreabili confusus secedit, ac ut plurimum aliis gravioribus affectibus supervenit, morbisque chronicis annumeratur; dum in *dysenteria* purulenta foetidaque excrementa cum tenesmo ac torminibus frequenter expelluntur, quæ à causis suis subito in actum deducuntur, illaque propterea inter acutos morbos reponitur: in *lienteria* crudum ingestum aut semicoctum è ventriculo expulsum intestina citò permeando ejicitur; quamvis & *lienteria* plerumque *dysenteria* conjunctum sit symptoma. §. Ipsaque *dysenteria* est frequens alvi dejectio, qua nunc mucosa excernuntur, nunc cruenta ac purulenta, cum atrocissimis plerumque ventris doloribus, ac tenesmo, interdum & febris, orta à materia acri tunicas, glandulas & fibras intestinorum stimulante, rodente, sauciante ac depascente. Licet subindè *dysenteria* mali moris, ob gangrænam aut sphacelum jam præsentem, omnis doloris expers observetur: ubi tamen membra ut plurimum frigent. Heic quædam dicenda essent de ventriculi ac intestinorum natura & usu, quo sequentia magis illustra redderentur: verum quia jam ab hinc decennio *Nobilissimus Peyerus* modò laudatus egregium de *glandulis intestinorum parergon*, in quo nil, quod huc trahi posset, desideratur, luci publicæ exhibuit;

- exhibuit; ideò anagnosten benevolum eò remitto.
4. §. Cruento igitur huic malo obnoxia sunt *intestina* tam *tenuia*, quàm *crassa*, aliàs particulatim, aliàs univèrsa. Absit tamen *ventriculum* planè immunem credam. Experientia namq̃ue docuit per anatomen *pylorum* & *ventriculum* quorundam dysentericorum gangræna ac sphacelo fuisse corruptum; qualia exempla vide in *Theoph. Boneti sepulchreto libr. III. sect. XI.*
5. §. *Dysenteriam* itaque proximè excitat *sal* quoddam *acre resolutum* aut *acidum*. Salia namq̃ue acria & acida cùm unanimi Philosophorum & Chemicorum sententia sint acuminata, quippe figuræ pyramidâlis, conicæ, aut alius à latiori basi in acumen vergentis, membranas & fibras intestinorum compungunt ac vellicant, simulq̃ue catervatim in expansis nervis gastricis ac coeliacis affluentes spiritus animales irritant, archeumvé, ut cum Helmontio loquamur, furibundum reddunt; nec vellicant solum fibras & tunicas intestinorum, verùm etiam easdem fauciant, vulnerant & vasorum quoque continuitatem solvunt. Inde *inflammatio abscessusq̃* existunt ac *ulcera dira*, genuinus nimirùm *dysenterie* morbus, aliis interdùm aliisque symptomatibus stipatus.
6. §. Præter hæc *salia* luxuriantia à *vermium* cohorte *dysenteriam* quoque *verminosam* in castris antè aliquot annos excitatam esse, quæ *absinthio* cum *sale esculento* aut *nitro* in cerevisia cocto, ac tepide bis aut ter interdùm hausto curabatur, notavit *Paulus Brandius, Med. Castr. in Aet. Hafn. vol. V. observ. XXXI.*
7. §. Ansam verò dat imprimis *Cacochymia* seu *intemperies sanguinis & succorum* reliquorum, qui per naturam jugiter ad intestina confluunt, aut etiam in illis generantur, ut *saliva, chyli, bilis, succi pancreatici, & pituita intestinorum*. Cùm videlicèt non tantùm

excessu peccent, sed etiam fervore aut acrimonia ac impetu: tunc namque inquinamentum acre arsenici naturam quodammodo participans & in humoribus aut genitum sponte, aut aliunde illatum suscitatur, fovetur, & ventriculo aut intestinis imprimitur.

8. §. Quò conspirant etiam injuria externa à rebus, ut vocant, non naturalibus: in quibus primas tenet justo plenior ac perversus victus ususque ciborum acrium, sale multo & aromatibus conditorum, carniùm fumo exsiccatarum, olerum, melonum, cucumerum, fructuum recentium aut immaturorum, vel ab insectis bestiisque venenatis, uredine, item grandine, pruina, rore infectorum; quemadmodum lethalem dysenteriam ex esu brassicæ capitatae noxio rore infectæ, forsitan & illota, descripsit Simon Schulzius, Medicus Thorunensis misc. cur. dec. I. an. III. obs. 88. fragorum, cerasorum, prunorum, uvarum, & similibum. Potus immodicus ac intempestivus frigida aut vini præsertim generosi, vel glacialis. Ex his enim necessario cacochymia nascitur propter lymphæ acrimoniam tandem in intestinis

9. sedem figens eaque exulcerans. §. Haud parùm eo quoque tribuit intermissum corporis exercitium & deses vita, qua & corrumpuntur ac lentescunt humores, & transpiratio insensilis perit, & viscerum robur hebescit: exemplo sint sartores, textores, netrices, & otiosi ac intemperantes pueri præ aliis ad dysenteriam proclives, quoniam & illorum corpora perpetuo scabie ac ulceribus pustulisve prurunt. E contrario motus corporis æquo concitator sanguinem

10. & humores ad intestina præcipitat. §. Alvi porrò pertinacia retentis excrementis. Frequentiùs tamen

11. diarrhœa in dysenteriam degenerat. §. Certùm est etiam fortiores animi passiones, iram mœstitiàmque sym-

12. bolam conferre, §. Imò somnus quoque ac vigilia imoderata

deratæ ad cruentam hanc messem semina spargunt,

13. §. Quæ excoquit ac ad maturitatem novissimè perducit *aër* impurus *halitus*vé malignus ex terræ speluncis, fodinis, cryptis ac antris, è fimetis locisque putridis ac uliginosis vel è corporibus infectorum eorundemque excrementis exhalans ac in atmosphæram effusus. *Exhalationes* enim illæ unà cum *aëre* inspiratæ *sero viscido sanguinis* retinentur, donec intestina fermentatione adauctæ & acriores redditæ fecessu factò in *intestinis* excutiantur, ubi *inflammationem* pariunt, & *turricas* eorum vehementer pun-

14. gendo *ladunt*. §. Adhæc *annulo aureo* asperiore deglutito, *adamante, vitrisque* devoratis, *aceto* in plumbeis vasis aservato, aquis item per plumbeos canales derivatis, *purgantibus fortioribus & venenis* natam *dysenteriam* memoriæ proditum est ab

15. observationum scriptoribus. §. A *morbis* incautius curatis, aut *ulceribus* immaturius sanatis, eorundemque materia ad intestina translatis *dysenteria* provocatur; qualem ob *ulcus* in pede solidatum *lethalem* notavit *Joh. Jac. Waldschmidius*, Medicus ac Professor Cattorum celeberrimus *misc. cur. dec. I. an. II. observ. 213*. imò eandem, tanquam crisin, aliis gravioribus affectibus supervenire priscis seculis agnovit *Divinus Senex Cœus aphorism. sect. VI. §. 48*. ubi *lienteria* illam prodesse dixit; ac *sect. VII. §. 5*. ab insaniam difficultatem intestinorum bonam asseruit. Sic etiam exempla passim occurrunt eorum, qui ab *hypercatharsi* ac *hydrargyrosi* in *dysenteriam* delapsi sunt.

16. §. De cætero evidentissimum *dysenteria* signum est frequentior *alvi dejectio* cum *tenesmo*, propter continuam intestinorum irritationem: ubi simul cruda è ventriculo, sicuti in *lienteria*, expelluntur. Deinde atrocissimus *ventris dolor* ac *tormina*, quæ maximè **increbre**

increbescunt imminente excretionē. Rursus *excre-
menta mucosa* ac omninò *cruenta & putrida* quibus-
cum sæpè abscedunt portiones & ramenta tunica-
rum ac glandularum. Nonnunquam *febris* adest
plus minùs *intensa* ac *ingens sitis*, quandoque item
cardialgia, *vomitus*, *singultus* aut *convulsiones*, maxi-
mè si propè ventriculum hæreat malum. *Sympto-
maton* horum numerum adaugent *appetentia cibi*
prostrata, *vires dejecta*, *vigilia continua*, ac *crurum*
frigus & debilitas: interdum & *vomitum cruentum*
eidem morbo conjungi testatur Celeberrimus *Wed-
elius*, Archiaterus Gothicus *misc. cur. dec. 1. anno 11. obs.*
17. 44. §. Est itaque morbus periculo plenus, ejusque
prædictio dubiæ & ancipitis spei. Nihilominus &
in his aliqua reperitur *diversitas*, ut certius de felici
aut infelici eventu liceat angurari. Etenim *maligna*
& *epidemia* ac *contagiosa dysenteria* gravior est *be-
nigna*. In longis *dysenteriis* appetitus prostratus ma-
lum, & cum febre pejus, teste *Hippocrate aphor. 3.*
sect. 4. Si à *dysenteria* detento velut carunculæ se-
cesserint, lethale, *aphor. 26. sect. 4.* *Dysenteriam* ab atra
bile contractam itidem lethalem pronunciat *Hippocr.*
aphor. 24. sect. 4. Intestina tenuia exulcerari pericu-
losius, quàm crassa, quia illic tenuiores fibræ & vasa
sanguifera plura atque majora. Quo graviora tan-
dem *symptomata* affectui huic conjuncta sunt, eò dif-
18. ficilior curatio existit. §. Alioqui *dysenteriam* non
unius ejusdemque generis esse, sed plurimum quo-
que inter se differre patet. Alia enim *fiens* est, alia
facta: illa *mitior & faciliior* sanatu, hæc *gravior*. Alia
rursum ab *externis causis*, alia tantum ab *internis* pro-
ducitur. Est denique cum *cruenta* ac *purulenta*, est
& cum *mucosa* sola dejiuntur. Quædam item *be-
nigna*, quæ *mitis* est, nullisve gravibus onusta *sym-
tomatibus*

ptomatibus; alia *maligna* seu *epidemia* ac simul *contagiosa*, quæ dira fovet *accidentia*. Alia tandem *torminibus* stipatur; & alia ex adverso *indolentiam* ostendit, quæ à *gangrena* aut *sphacelo* orta, *lethalis* observata fuit à laudato *Wedelio* *epistola* ad *Thom. Bartholinum* *Act. Hafn. vol II. obs. 44. ac misc. cur. dec. I. an. II.*

19. *obs. 43.* §. *Indicationes*, secundum quas *therapeja* ex *methodo* heic *instituenda* venit, consistunt 1. In *salis* illius *virulenti acerrimi* seu *caussa* continentis *expulsione*, *extersu*, ac *reliquiarum* ejus *correctione*.

2. In *spirituum* *tumultu* *sedando*. 3. In *symptomaton* *graviorum* *sublacione*; ubi & *virium* *conservationi* *studendum*. Quia verò ad *differentias* superiùs *al-*

20. *latas* *dysenteria* *benigna* ac *maligna* *pertinet*; ideò in *curanda* *altera* *priùs* *ero* *sollicitus*. §. *Dysenteria*

igitur *benigna*, quæ *absque* *ulla* *malignitatis* *nota* *est*, *profunt* *ante* *omnia* *laxantia* *adstrictoria* *facultate* *prædita*, quibus & *sanies* *ex* *ulcere* *detergatur*, uti *sunt* *rhabarbarum*, *myrobalani*, *sirupus* *è* *succo* *rosarum* *Damascenarum*, *blanda* *emetica*, & *alia*, quæ *simul* *partibus* *læsis* *robur* *conciliant*; ut *humores* *peccantes* *ac* *in* *primis* *viis* *hærentes* *eliminenter*, & *sanies*

21. *ex* *ulcere* *abstergatur*, quo *pertinent* *quoque* *clysteres*; *acriora* *aurem* *purgantia* *resinacea* *cane* *pejus* *fugiantur* & *angue*, ne *intestina* *vehementiori* *stimulo* *magis* *irritentur*, *spiritus* *animales* *plus* *ferociant*, aut *inflammatio*, *gangrena* *vel* *spacelus* *in* *ventriculo* *ac* *intestinis* *excitetur*, & *hæmorrhagia* *cum* *frequenti* *dejectione* *augeatur*. §. *Post* *hæc* *in* *usum*

vocanda *spicula* *salis* *luxuriantis* *obvolvencia* *ac* *demulcentia*, uti *sunt* *tardum* *recens* *non* *salitum*, *oleum* *nucis* *juglandis* *aut* *seminis* *lini* *recens*, ac *amygdalinum* *pineum* *vé*; imò *amygdale* *dulces*, *nuclei* *pinei*, *pisstachie*, *semina* *frigida* *aliave* *oleosa*; nec non *balsami-*

na ulcerationes *solidantia*, uti *terebinthina Chia* ac *la-*
rigna, *Opobalsamum*, *balsamum Peruanum* ac de *Co-*
paiba, *mastiche*, *thus*; easdemque *visco* quasi *oblinen-*
tia, ut *tragacanthum*, *gummi acacia Aegyptiaca*, *sanguis*
22 *draconis in lacrimis*. §. Tum porro adhiberi de-
bent plurima *alkalina fixa*, praesertim *terrea*, quae *acri-*
moniam salis hujus luxuriantis absorbent, uti *agari-*
cus Petraeus, *ebur fossile*, *terra signata Melitensis*, *Lem-*
nia, *Silesiaca*, *bolus Armenas*; praecipitant ac *infringunt*,
uti *corallia*, *margarita*, *lapilli cancrorum*, *alumen ru-*
peum, *ostracodermata*, *pila badzahartica*, *antimonium*
diaphoreticum cum cornu cervi ustulato preparatum,
diaphoreticum Joviale ac *Martiale*, *tinctura Martia-*
les; quibus *occultantia* ac *glutinantia* ex animalium
classe accedunt, *cornu cervi* utroque modo *prepara-*
tum, *uni cornu*, *ebur*, *cochlea* cum *testis combusta*, qua-
rum usum medicum eleganter descripsit *Excellent-*
issimus J. Jac. Harderus, P. P. ac Sereniss. March. Bad.
Durlacens. Medicus, *Hospes jugiter colendus in examine*
suo anatomico cochl. terrest. priapus cervi, *sanguis le-*
poris, *dentes*, *ossa*, *cornua* ac *ungula* diversorum ani-
malium, cum eorundem *jure*, *adipe*, *sebo*, & praeser-
tim *ichthyocolla*, quae utramque haec ferè *paginam* fa-
cit. E' *stirpium* verò *censu* praesertim *excellentiora*
traumatica ac *adstringentia* laudem merètur *tormen-*
tilla, *bistorta*, *nymphaea*, *iris plaustris*, *pentaphyllon*, *an-*
serina, *plantago*, *pyrola* utraque, *clematis daphnoides*,
numularia, *pes leonis*, *sanicula*, *hypericum*, *rosa rubra*,
balauftia, *femen acetosa*, *folia ac fructus myrti*, *myrtillo-*
rū ac *cerasi racemosi*; *succus acacia Aegyptiaca*, *hypocysti-*
dis, & *catechu s. licium vett.* ac *essentiae spissiores* è plan-
tis memoratis; ut & *subacida alkali fixo terrestriq;*
infracta non negligenda, ut sunt *cornu*, *mespila*,
forba, *cydonia*, *cynosbati*, *mala granata*, *pyra strangu-*
lantia,

lantia, pruna silvestria, oxyacantha fructus, uva crisper non spinose tam alba, quam rubella (ribesia vulgò dictæ,) cerasa acida cum eorundem succo gelato aut pulte; nec non lapathum acetosum, (rives seu ribes Arabibus vocatur) oxalis utraque, oxytriphylon ac
23. *sexcenta alia. §. Diluunt acrimoniam potenter & attemperant lac bubulum tepidum, in quo aurum, chalybs aut silices extincti sint; jus galli veteris ac vervecis aut interaneorum ejus, cum quibus ichthyocolla simul bullierit: in quem finem & emulsa è dietis seminibus ac nucleis exhibentur; acidulas brevioribus haustibus potas ad diluendum sal luxurians potentes esse, si cum circumspeditione sumantur, exemplis confirmatur: dysenteriam enim periculo plenam acidulis Svalbacensibus curatam notavit supra laudatus Joh. Jac. Waldschmidius, misc. cur. dec. 1. an. 11. obs. 212. Huc referantur quoque apozemata traumatica, cremor hordei, ac clysteres tam è jure viscidiori aut lacte, quam è plantis decoctis parati. §. Si*
24. *necessitas quoque postulat, aut alias inflammationis ventriculi ac intestinorum metus, ob malignitatis suspicionem aut sinistre datum purgans, adest, intercalentur spiritus salesvé volatiles urinam redolentes, summa tamen industria à foetidis scoris sulphureis aliquoties sint depurati; & inde fient optima invertentia: ex quorum numero sunt spiritus salis ammon. ac urina, spir. ac sal volat. cornu cervi, sanguinis humani, viperarum, sal tartari volat. & plures alii. È jam recensitis varia conflantur composita; ex quibus multiplici affectu probo commendari debet Magni Wepferi Patris pulvis stypticus, ac Excellentissimi Henr. Screte à Zavorziz, affinis dilectissimi ac præceptoris æternum mihi Venerandi, pulvis andy-sentericus & stypticus in collegio Mscr. ac libro de fe-*

- bri castrensi sect. III. cap. 14.* descriptus. Nuper plurimis extollebatur encomiis *pulvis arcanus contra dysenteriam D. Osvaldi*, Chemiatri & Medici Salisburgensis, Austriaci ac Wirtembergici, qui tamen detecta ab ipsomet auctore larva, nil nisi *heptaphylli radicis farina* erat; sic post tot exantlatos in chemia labores ad simplicia euporista tandem revertebat
25. vir solertissimus. §. *Spirituum ferocia* compescendæ, *doloribus* sedandis, ac *frequenti dejectioni* inhibendæ præter jam narrata adminicula conveniunt *anodyna* generosa; præsertim autem ex *papavere* ac *nuce myristica* conflata remedia, & *sulphura metallorum* pyrotechniâs dexteritate confecta: neque ullum ferè remedium in hoc affectu exhibeatur, quin aliquotam *opii* aut *papaveris* portionem receperit, vel ex *metallico* aut *vegetabili sulphure fixo* constiterit; uti ex sequenti remediorum applicatione pate-
26. bit. §. In *dysenteria maligna* præter recensita maximè proficua sunt *diaphoretica* ac *alexipharmaca* adstrictoriis sociata, quorum syllabum invenies in modo laudati *Henr. Scretæ à Zavorziz, libr. de febre castrensi maligna sect. III. cap. 14.* quo lectorem remitt-
27. to. §. Imò non negligenda sunt *corroborantia* exquisita, quia vires maximè labascunt. *Symptomaton* graviorum emendatio intercalabitur tractationi ipsius affectûs principis; diæta tandem finem imponet.
28. §. Quamprimùm igitur medicus ad ægrum *dysenteria* laborantem vocatur, ac *morbis* adhuc recens est, nec ultrà triduum durârit, exhibe eidem, quacunque hora diei sit, *rhabarbari rasi* ʒʒ. vel ʒij. cum *laud. opiati* aut *essentia opii* Langel. gr. j. vel ij. mixti in *jure* aut *emulso amygdalino*; vel talem *portionem laxantem* eidem porrigere: ʒ. *Rad. torment. bistorta ana* ʒj. *fol. pyrolæ, fl. ros. r. ana* pʒ. *myrobolan, citrin. vel Cabuliensis*

buliensis ℥ij. *sem. acetosa* ℥j. incisa & contusa coque in
aqua font. q. f. ut de colato ℥ij. vel ℥iij. supersint; cui
 adde *rhabarbari electi rasi parum tosti, spec. diatragac.*
frig. ana ℥β. *sir. ros. lax. simpl.* ℥j. misce pro uno hau-
 stu calidè sumendo; si autem ventriculus ingestis
 corruptis, aut illuviè biliosa degenerare oneretur, ac
cardialgia negotium facessat, cum *rhabarbari* ℥β. *tar-*
tari emetici gr. ij. commixta in *jure* absorbeantur,
 omisso tunc *opio vomitus* aliàs compescente; inte-
 stina posthæc mox *clysmate è lacte chalybeato* cum
saccharo eluenda. Non tamen toties iterandi sunt
clysteres, quemadmodum plurium medicorum mos
 est, ne glandulæ per intestina dispersæ ad emulgen-
 dam lympham plus æquo stimulentur, nec exulce-
 ratæ tunicæ cruorem liberaliùs fundant, ac desiden-
 di conatum augeant; & cum multoties *irritamen*
illud salinum causticum in superioribus intestinis aut
 etiam in ventriculo hæreat, ac *enemata* ut plurimum
 ultrà coli valvulam non penetrent, ideò frustra his-
 ce sordibus ac materia peccante eluenda applican-
 tur. Quid ergò opus est iisdem, ut alvus adhuc ma-
 gis sollicitetur ac dejectiones frequentiores reddan-
 tur. Conveniunt verò nihilominùs iterati sæpiùs,
 quoties atrocissimi dolores circàani sphincterem *te-*
nesmo perpetuo sese produnt: quo in casu sequens
 semper valdè prodest. ℞. *Rad. nymphae, althae ana* ℥β.
herb. tinar. scord. flor. ros. rub. verbasci ana Mβ. *sem. cydo-*
nior. papav. alb. ana ℥ij. incisa & contusa bulliant
 parum in *lactis vaccini* s. q. de colato verò pro unica
 injectione sume ℥viij. & adde *olei mastiches, sebi cer-*
vini ana ℥j. *terebinthina clara* ℥β. *ovor. vitell. ij. croci*
triti ℥j. f. *clyster* m. ac v. calidè applicandus. Dein
 singulis quatuor aut sex horis ℥β. usque ad ℥ij. de su-
 præ laudatis *pulveribus* in *emulso amygdalino* aut *potu*

consueto exhibeantur. Hic seq pulvis encomio non
defraudandus, si eodem modo usurpetur. ℞. Sang.
drac. arboris in lacrumis, salis corallor. croci Martis
adstring. bezoard. occid. eboris foss. antihæctici Poterii
ana zj. pulv. anodynii gr. xij. f. p. l. dividendus in do-
ses xij. æquales. De hac mixtura singulis duabus ho-
ris elapsis duo cochlearia exhibeantur. ℞. Aqu. fl.
acac. meliss. plantag. card. bened. ana ℥ij. sacch. alb. ℥j.
essent. spissior. flor. hyperic. numul. pyrol. sanicul. ana
zj. ess. opii Langel. gr. iij. M. ad vitr. vel: ℞. Aqu. card.
bened. ℥viii. rob. myrtillor. ℥ij. essent. spissior. virg. au-
ree, torment. succi catechu. ana zj. opii Langel. gr. iij.
M. ad vitrum. Vel ℞. Aq. fragor. rub. id. ana ℥iiij. sir.
myrtillor. ceras. acid. ana. ℥i℞. sangu. drac. ver. essent.
fl. hyperici. salis corall. ana. zj. pulv. anodynii gr. xij.
 29 *M. ad vitrum. §. Torminibus sedandis confert fre-*
quens illitus oleorum sequentium calidè ℞ Olei cydo-
nior. ros. rub. ana ℥j. mastich. select. ℥℞. ol. nuc. myristi-
ce expr. zj. soluta ac per linteum trajecta dentur ad vi-
trum. Frequentes dejectiones suspendantur sequenti
cataplasmate, si subinde stomacho ac ventri calide
imponatur: ℞. Diacydonii melliti ℥xviij. coquatur cum
vino rubro in pultis spissitudinem; cui adhuc calenti
comisce sequentia in pulverem trita sc. mastich. select.
℥j. fol. menth. crisp. ℥℞ flor. ros. rub. balaust. myrrh.
select. ana. ℥ij. nucum myristicarum ℞. ij. hematit. aut
rubric. fabril. ℥ij addendo & theriaca veteris ℥j. f. l.
a cataplasma. Vel huic intentioni proderit sequ. lini-
mentum calidè sæpiùs nycthemeri spatio inun-
ctum: ℞. Ol sem. papav. alb. expr. ℥i℞. ol. sem. hyoscyami
expr. ℥℞. ol. nuc. myrist. expr. ℥j. mastich. sel. ℥℞. soluta &
 30 *per colum trajecta dentur ad fictile. §. Somno conci-*
liando, ac spirituum ferocia obtundendæ tempore
quietis possunt unum vel duo grana de laudano opia-
to, aut

30, aut *essentia opii Langeloti*, vel tantundem de *pilulis anodynis regis*, si vir ægrotat, de *pilulis vero anodynis hystericis* pro mulieribus in *emulso amygdalino* aut *lacte tepido* soluta assumi; vel subjunctus *bolus deglutiatur*: *℞. Conditur. ros. rub. ʒj. terra Lemina aut Melitens.* vel alterius cognatæ *ʒβ. pulv. anod. gr. iiij.* cum *saccharo f. bolus* ad chartam; vel *℞. Conditur. ros. rub. ʒj. succi catechu. ebor. fossil. essent cap. papav. alb. ana ʒβ.* cum *saccharo f. bolus* ad chartam. §. *Tenesmo* sopiendo præter *enema* superiùs commendatum proficiuæ sunt *fomentationes* hoc modo paratæ. *℞. Rad. scrophular. nymph. lutea ana ʒj. herb. scord. linar. absinth. fl. verbasco. ana Mj. sem. cydon. ʒij.* incisa & confusa coqu. in *lactis chalybeati* ℥ q. quo in decocto colato *spongia* aut *linteum* humectetur, ac sedi sæpiùs *calidè applicetur*; hoc etiam *linimentum admodum* salutare est, si *calidè linteo* exceptum pluries in *anum* intrudatur: *℞. Unguent. de hyoscyamo, de linaria, mucaginis seminis cydoniorum aqua ros. extract. ana ʒj. vitellum ovi recens, croci pulv. ʒj.* misce ad *fictile*; huc trahi quoque potest *linimentum contra rhagades Scretanum* *calidè intrusum*; nec non *glandes è cera ac unguento de hyoscyamo* conflatæ ac *anò immissæ*; non ex *infimis euporistis* est *jus crassum interaneorum agni* aut *vervecis* tam potum *calidè*, quàm in *tenesmo* ac *exulcerato intestino recto* in *star enematis* injectum. §. *Vires collapsæ* requirunt *fortificantia* juxta sequentes præscriptiones adhibenda: *℞. Conditura fl. ros. rub. antiqu. oxytriphylly ana ʒij. antihect. Poterii proba nota, spec. diatrag. frig. rec. bol. Armenatis ana ʒij. conf. de hyacintho ʒβ. rob. cydonior. ʒj pulv. anod. gr. xij.* misce ad *fictile*, ut singulis *tribus horis juglandis* quantitatem inde æger deglutiatur; *Vel ℞. Conditur, oxytriphylly ʒiiij. pomi citr. rec.*

cum extimo corticis oleosi flavo No. j. diaph. Jovialis seu antihect. Pot. terre Lemn. salis cydon. essential. ana zj. Confect. alkerm. zj. vel zij. extr. theriac. ℞. essent opii Langel. gran. iij. Vel ℞. Chocolate zss. sir. fl. cariophyll. rob. rub. id. cydon. ana zj. Confect. alkerm. zj. misce ac eodem modo, uti eclegmata supra descripta, per vices usurpentur: ex liquidioribus hæc aqua cardiaca haut contemni debet: ℞. Aqu. mellissæ. plantag. card. bened. ana zij. corall. rubr. præp. sangu. drac. ver. ebor fossil. ana zss. bezoard. occid. smaragd. preparat. ana ℞j. extr. ther. ℞. misce, ut interdium ac noctu sæpius duo cochlearia indè sumantur.

33. §. *Sitim immensam compescunt ac simul salis vitiosi luxuriam diluant ac temperant potus in dysenteria consueti, uti sunt emulsum amygdalinum cum decocto rad. tormentille ac bistortæ paratum, nec non acide chalcantihine; pauperes solo decocto harum radicum, aut decocto myrtillorum vel prunorum silvestrium, lacte tepido, aqua ferrata aut in qua lutum fornacum candens extinctum sit: pariter & sequentia composita tam seorsim pota, quam pro emulsis conficiendis cocta haut contemnantur: ℞. Rad. tormentille zss. symphyti, sem. papav. alb. ana zij. myrtillor. zss. c. c. usti zij. incisi, & contusa coqu. in aqu. font. Mens. ij. ad quartæ partis exhalationem; vel ℞. Rad. bistort. symphyti, ichthyocoll. sem. papav. alb. acetos. ana zij. c. c. usti. myrtillor. ana zss. incisa & contusa coquantur ut supra; delicatuli hoc emulsum amygdalinum sibi parent: ℞. Amygdal. dulc. ziiij. sacch. alb. zij. sem. papav. alb. zss. decoct. c. c. usti. Mj. Ex contusis f. emulsum. Qui absque febre dysenterici fiunt, bibant vinum calidum, in quo pruna silvestria, aut myrtilli bacca, vel sorba, cydonia, aut mespila sicca bullierint; superbibito jure pingui agnino aut gallinaceo, ac*

inuncto

34. inuncto ventre *oleo nucis myristica*. §. Ex *euporistis dysenteriam* mitiorem, licet aliquamdiu durarit, fi-
stunt *pilule* tres aut quinque instar ciceris ex *alumi-
ne rupeo parum liquato* conflatae ac deglutitae; quae
tamen antè detersum stomachum ac intestina non
exhibeantur. Sic *ova oleo juglandum frisa* ac *alu-
mine rupeo & nuce myristica* aspersa fluxum hunc
cruentum tollunt. *Lardum* quoque recens non sali-
zum à grumis tamen solutum ad duo cochlearia
pro una vice datum egregium est; idem praestat *oleum
juglandis recens, seminis lini* ac *nucleorum pini* ulcere
priùs deterfo. *Cruor* etiam *leporis* panno rubeo ex-
ceptus ac siccatus & *aqua* aut *vino*, si *febris* absit, im-
mersus, ut *potui* inserviat, prodest. *Cochlea* cum *testis*
combustae ac ʒj. pondere cum *aqua* pluries potae non
contemnendae; sic utilis est *tinctura Martis adstrin-
gens*, si *rhabarbaro* sordes priùs detergantur, teste
35. Olao Borrichio Act. Hafn. vol. V. obs. 43. §. Vermino-
sae *dysenteriae* curam antea exhibuimus; imò tam in-
tus cum *vitello ovi* aut *pauillo sacchari* ad ʒß. di-
lutum *opobalsamum*, aut *Peruanum*, quam extus in
clysteribus utile est, referente Luca Schroëkio, *miscel-
lan. cur. dec. I. an. III. obs. 76, 77.* §. *Infantes dysenteria*
laborantes sic tractari queunt: primò *rhabarb.* ac *spec.
diatrag. fr. ana.* ʒß. in *pulvere* cum *emulso amygdalino*
ac *sirupo cydonior.* puero unius anni exhibeatur; quae
dosis pro aetatis conditione augeatur: dein haec *mix-
tura* iisdem proficua est, si saepiùs *cochleatim* iisdem
praebatur: ʒ. *Aqu. card. bened. plantag. flor. tilia, sirup.
cydonior. ana* ʒiß. *sangu. drac. ver. ebor. fossil. bez. occi-
dent. corall. r. prap. ana* ʒj. *pulv. anod. gr. iiij.* misce ad
vitrum; pro potu consueto ac *diaphoretico* egregio con-
ficiatur hoc *emulsum* praestantissimum: ʒ. *Amygd
dulc. ʒiiij. sem. papav. alb. ʒß. aqu. card. bened. ʒxx. ros.
flor*

flor. acac. ana ℥j. f. emulsum; cui adde sacchari ℥vj. agarici petraei, eboris fossil. corall. r. præp. ana. ʒß. misce, ut intra diem naturalem exhauriatur per vices; quòd, si opus sit, iteretur; & diaphoresis larga inde provocabitur; aliàs aqua card. bened, solitariè pota, aut ejusdem plantæ decoctum diuturnum ventris fluxum ac dysenteriam mitigat & tollit; quemadmodùm absinthium potum verminosam tollit dysenteriam.

37. §. Quia dysenteria epidemia maligna tractatur instar febris malignæ cum diarrhæa, ideò lectorem ad superius laudatum libellum de febre castrensi maligna

38. ablegamus. §. Quòd tamen ad diætam dysenteria decumbentium attinet; curandum ut I. Aer ægrum ambiens nec humidus, neque nitrosus aut cænosis sulphureisq; putidis particulis turgidus, nec intensè calidus aut frigidus sit, cui si maligna effluvia innatent, aut aliæ venenata exhalationes ad corpus ægri accedant, congruis suffitibus, ut accenso ligno juniperino, abjegno aut piceo; itemq; pulvere pyrio aceto parùm humectò, cornubus caprinis, corio vetusto, resina, & similibus corrigatur. Corpus stragulis quoque semper probè tegatur, ac pedes, qui in hoc affectu ut plurimum frigent, calore extraneo foveantur. II. Dysenteria correpti fugiant omnia, quæ multum saliantur, pisces, carnem salitam, suillam aceto immersam ac aliam quamcunque, sive fumo iudurata, sive recens sit; fructus item crudi & horæi, nec non blitum, beta aut brassica quævis sive cruda sit, sive cocta aut sale condita summè noxia censentur: Ova ipsamet non semper tuta sunt, nisi jam recensito more frixa, aut in pulte lactea exhibita. Capiantur ex adverso cibi solidius nutrimentum ac glutinosum chylum præbentes, uti sunt jura galli ac gallinæ veteris, lac tepidum cum pane tosto, decoctum interaneorum verve-

cis aut

sis aut agni, jus farinaceum aut avenaceum, puls ex oryza aut milio cum pauxillo croci tineta, cremor hordei, caro agnina ac leporina assa, cydonia ac pyra adstringentia cocta. Mensis secundis apponantur diacydonium, cydonia, mespila, pruna silvestria ac sorba condita cum saccharo; sic etiam puls rubi idæi, cynosbati, uvarum crispæ rubearum spinis non horridarum, utilis est; mala granata recentia cum acidis mauducanda. Potum antea varium exhibuimus.

III. *Omnes corporis motus, quemadmodum & omnia animi fortiora pathemata vitari debent; quod de vigiliis pariter intelligendum; E' contraria verò parte quies, somnus, ac animus sedatus sanitatem heic valde promovent.*

IV. *Excretiones in ordinem redigendæ: nam fluxu hoc cruento aut mucoso affligente silet diuresis, diaphoresis, ptyalismus, quæ, ut curationis scopus eo tendit, summo studio provocentur necesse est.*

T A N T U M.

Was

I.

N Ein Freund Du schreibst gesund von ungesunden sachen/
Und heisst auf dem papier der Krancken schwere Pein/
Ich wünsche daß gesund Du alle mögest machen
So wird kein mangel Dir an Rosenobeln seyn.

Dieses sehet seinem vielgeehrten Herren Bruder

Robert Schs / von Sfurt am Mann.

II.

W Als von dem Herzen strömt / auß Zung und Feder quillet/
Ein ohngeführn'iste Frew Dir reinen Wehrauch
sträut.

Hier sih'st du meine Brust mit Freundschafts-gluth erfüllet/
Und wie die Seele Dir zu opffern steht bereit.

Ich sehe schon den Kranz / so deine Schlaff bepalmet/
Weil Fleiß und Tugend Dir die Ehren-pfort sperit
auff/

Die keiner Jahre Kost / noch Zeiten Zahn zermalmet/
Weil Klug- und Fromkeits - Trieb begleiten deinen
Lauff.

Was Gott und die Natur in Heimlichkeiten - Grüfften/
In Erd und Lüfften - Kreiß in Blut und Bluth versteckt/
Und was gelehrte Hand erleuchtet in den Schrifften/
Hat ja durch deinen schweiß sich deiner Wikz entdeckt.

So woll der Himmel Dir stäts seinen Segen leihen/
Weil Dir des Todes - Giff die Heil-Kunst ist be-
wußt.

Ich aber / werester Freund / will deiner Seelen weyhen
Mein Herz zum Rauch-Altar und Denckmahl unsrer
Lust.

Dieses sehet seinem werthesten Herren Bruder

JOH. PH. CAPP. von Speyr.

F I N I S.